

סינמטק

כתב עת לענייני קולנוע בהוצאת סינמטק תל-אביב

לואי מאל • אבי כהן •
אמריקה היום

תכנית סינמטק ת"א לחודשים מרץ-אפריל 88

(1) סינמטק: עב ער
רעני קולנוע 1988
חיל אנטיא # 39

(2) גרטי סנמטק י"ו
חיל אנטיא 1988

סרטו של לואי מאל, "להתראות ילדים" (AU REVOIR LES ENFANTS)

פרס אריה הזהב (פרס ראשון) - פסטיבל וונציה 1987
מועמד לפרס האוסקר כסרט הזר הטוב ביותר 1988

דיקוד בחשיכה DANCING IN THE DARK

מה מביא אשה
מאושרת לאיבוד
שפיותה?

סרטו של
הבמאי הקנדי
ליאון מאר

בבתי קולנוע "לב"

"דרמה פסיכולוגית עזה ומרתקת.
יצירה מפתיעה של במאי־תסריטאי קנדי"

וינסנט קנבי. ניו־יורק טיימס

כתב עת לענייני קולנוע בהוצאת סינמטק תל-אביב

לואי מאל חזר מאמריקה לצרפת והסרט הראשון שעשה במולדתו, אחרי שנעדר ממנה במשך 10 שנים, הוא להתראות ילדים. זהו נושא עליו חלם עוד בימים שבהם למד קולנוע אך לא העז לתקפו עד עכשיו. הסרט זכה לפרס "אריה הזהב" בפסטיבל הסרטים בוונציה והוא יהיה גולת הכותרת ברטרוספקטיבה שעורכים הסינמטקים לסרטי במאי זה בתכניתם הקרובה. לכבודה אנחנו מביאים ראיון ארוך ומפורט עם לואי מאל על סרטו האחרון ועל דרכו בקולנוע, שהתפסם בקיץ האחרון ב"פוזיטיף", כתב עת צרפתי שנמנה על תומכיו של מאל מאז תחילת דרכו הקולנועית. על זאת הוספנו ביופילמוגראפיה שהכין דניאל ורט, המסכמת את הקאריירה של מאל עד היום.

אורי קליין חזר מאמריקה לישראל. עוד לפני שעזב, לפני כמה שנים, כבר היה חסיד גדול של הקולנוע האמריקני. הזמן שעבר רק הוסיף והעמיק אצלו את הקשר עם הקולנוע הזה, אותו זכה להכיר מקרוב ועליו הוא מרצה כיום בפני תלמידים לקולנוע. היסטוריה/ז'אנר/פופ הוא הביטוי למבטו האישי מאד על הקולנוע האמריקני היום ועל הדרך הנכונה בעיניו, להבין אותו.

סרט ישראלי חדש עומד לעלות על בדי הארץ, ואולי עלה כבר כאשר מתפרסמות שורות אלה. הכוונה ליהושוע, יהושוע, סרט מוסיקלי שמבקש להיות שונה מכל קודמיו. ביים אותו **אבי כהן**, שעברו כולל את **הסיפור האמיתי**, **הקרב על הועד** והרבה מאוד סרטוני פרסומת שזכו להצלחה ולפרסים רבים. על השוני שבסרטו החדש ועל עשייה קולנועית בכלל הוא משוחח עם **גידי אורשר**. ואילו **צביקה אורן** חוזר ומעיין שוב בספר שאינו יכול שלא לעניין אותו, מאחר שהוא עוסק בכל האביזרים והשכלולים בהם משתמש הקולנוע כדי ליצור על הבד אשליה של מציאות שאינה קיימת. שמו של הספר הוא **Movie Magic**, הוא יצא לאור לפני 14 שנה והוא מרתק היום לא פחות משהיה אז.

במאי לואי מאל

סינמטק

כתב עת לענייני קולנוע
בהוצאת סינמטק תל-אביב
גליון מס' 39

מרץ - אפריל 88

מפיק: אלון גרבוז, מנהל
סינמטק תל-אביב

עורכת: עדנה פיינרו

מערכת: צביקה, אורן, גידי
אורשר, יכון הירש, דני
ורט, שאול שיררן, מאיר
שניצר, דן פיינרו

תעוד: דני ורט

תכניה: נורית צרפתי

טלפון: 03-438131

כתובת המערכת: סינמטק
תל-אביב, עיריית תל-אביב
כתובת הסינמטק:

בית מפעל הפיס

רחוב הפטמן 3, ת"א

סדר, לוחות והדפסה:

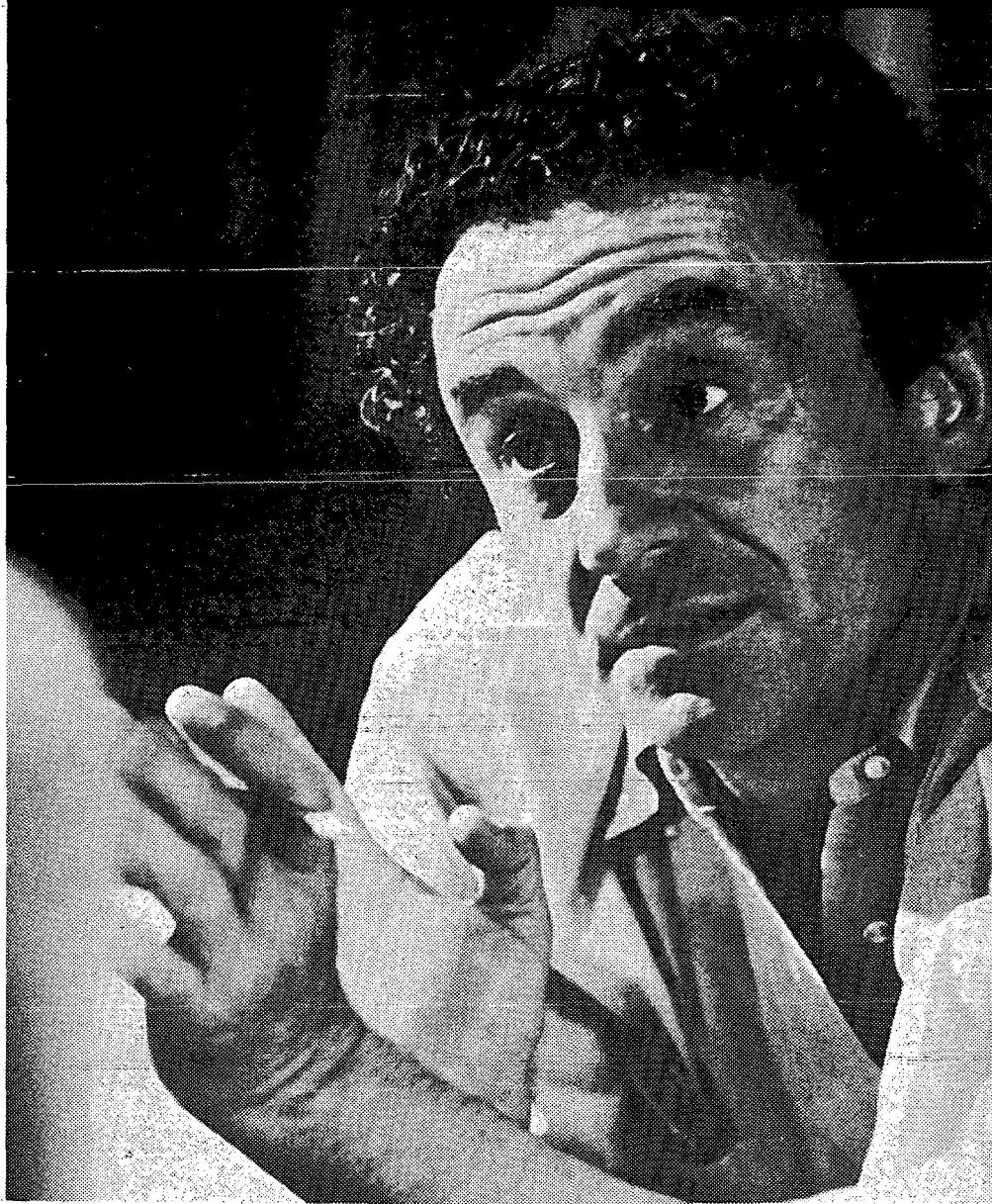
גרפוליס

כל הזכויות שמורות למו"ל

עדנה פיינרו

החוברת מופקת בסיוע קרן התרבות אמריקה-ישראל

מאכל עול מאכל

נראה שעל דעת רוב הביקורת הצרפתית, כמו על דעת הקהל, הסרט הצרפתי הטוב ביותר לשנת 1987 היה להתראות ילדים של לואי מאל. אחרי גלות מרצון משך 10 שנים באמריקה, הוא חזר למולדתו ועשה את הסרט האישי שעליו חלם עוד בתחילת דרכו: סיפור שנות המלחמה כפי שעברו עליו בפנימיה אקתולית ויחסי עם נער יהודי שהסתתר שם. להתראות ילדים זכה לפרס אריה הזהב בוונציה, נשלח על ידי צרפת לפרסי האוסקר וכמובן יוצג בקרוב גם בישראל. זאת הזדמנות נאותה לא רק להביא לסינמטקים רטרוספקטיבה מלאה של מאל, מן הבולטים בקולנועני הגל החדש בצרפת, אלא גם לפרסם ראיון שנתן לאחרונה לכתב העת "פוזיטיף", מי שעמד מאחוריו במשך כל השנים הרבות שבהם זכה ביחס מזלזל מעט מצד הקונקורנציה, "מחברות הקולנוע". המראיינים הם פרנסואז אודה וז'אן-פייר ז'אנקולא.

שכזאת. אבל אני מניח שרגש האשמה שרביץ עלי השפיע על כל מהלך חיי, על דרך המחשבה ודרך העבודה שלי. הכוונה לאותה הרגשה שכל מה שקרה בשעתו הוא עיוות דין משווע שלא צריך היה לקרות ושכולנו אחראים במידה כזאת או אחרת לעיוות דין זה.

זה נכון שאני מעמיד במידה מסוימת את האשמה על ז'וליאן, הנער שהוא בן רמותי בסרט. הוא חושד שכאשר בכיתה פנה לעבר בונה והסתכל בו כאשר הגסטאפו בא לחפש יהודים, הסגיר בכך את זהותו האמיתית של חברו. אלא שזו סצינה שהוספת, המשקפת, כנראה, במידה רבה את התחושה שלי, כי אני באמת מרגיש אשם, במידה כלשהי, בגורל של בונה שנשלח למחנות המוות. כאשר סיפרתי את הסצינה של ההתרחשות בכיתה לחברים מבית-הספר לשעבר, הם כלל לא זכרו דבר כזה. אבל לגבי זה ממשי מאד. זה זכרון הטבוע בתוכי, והוא הסיבה לעשיית הסרט. שיחזור היסטורי סתם, חסר כל עניין בעיני. מה שרצייתי הוא להביא את הרהורי האישיים ומשום כך פחדתי במשך שנים רבות כל כך לעשות את הסרט הזה.

החלטת לעשות את הסרט, בסופו של דבר, ב-1987-86. האם יש קשר כלשהו בין החלטה זו והאירועים הפוליטיים האקטואליים?

לא רק שאין שום קשר, זה אפילו משונה. כאשר התחלתי לצלם, היתה כל העיתונות בצרפת מלאה בדיווחים על משפט בארבי והכל באו אלי והתפעלו מן התמונן המופלא שבחרתי כדי לעלות סרט אנטי-נאצי. כאילו המתנתי בכוונה להזדמנות, צפיתי לעליית להפץ ולהצגת "שואה" בטלוויזיה כדי לגשת לעבודה. למעשה, כאשר התחלתי

בראיון שהענקת עוד בשנת 1974 לגיל ז'אקוב (אז עתונאי, היום מנהל פסטיבל קאן), כבר סיפרת לו במירוט רב את עלילת "להתראות ילדים". ציינת עוד שכזונתך היתה לצלם את הסיפור באקדמה ל"לאקומב לוסיאן" אבל ויתרת בסופו של דבר משום שלא הרגשת די בשל לכך. האמנם? מוזר מאד. מסתבר שספרתי כבר את הסיפור הזה מספר פעמים. כנראה שזה הזכרון הדרמטי ביותר שנשאר לי מילדותי. הוא צוטט בספר עבכרס בשם "תולדות המחנת הצרפתית" שפרסמה המפלגה הקומוניסטית ומופיע בספר בשם "לואי מאל על לואי מאל" שהופיע ונעלם במהירות בשנת 1979.

אולם, אינני יודע איך לומר זאת — יש לי הרושם שבמשך השנים שעברו מאז אני מדבר על הסיפור, עבר הזכרון שלי שינויים מסויימים. התווספו עליו נרביכים נוספים — התעשר אינני מאמין בזכרון סטאטי, עם הזמן משתנה הראיה האישית שלך ועמה גם הדרך שבה אתה זוכר דברים שעברו עליך. היום, אחרי שהסרט גמור, אני מבחין בעובדה שלא נצמדתי באמת לעובדות כפי שהיו. נתונים מסויימים בסרט, שהייתי משוכנע בריוקם, הסתברו ככלתי מתאימים לחלוטין למציאות של 1944. אחי, שהיה עמי באותה הפנימיה, ראה את הדברים בעיניים אחרות. בסופו של דבר, החלטתי לבחור במה שנראה לי כזכרון, גם אם אני מודע לכך שחלק ממנו הומצא מחדש. נאמר שהסרט מציג את הדברים כפי שהייתי רוצה לחשוב שקרו. זה מעניין יותר מן האירועים המדויקים. מערכת היחסים שלי בסרט עם הנער היהודי, בונה, מורכבת ומסובכת יותר מכפי שהייתה, משום שבמציאות היה חסר לנו הזמן כדי לפתח בטבעיות מערכת יחסים

פייר בלו ולומי יקובסקי ב"לאקומב לוסיאן"

את הסרט הזה, בכל מקרה הייתי עושה. מה עוד שאינני מאמין בשיטה של בחירת נושא רק משום שהוא באופנה.

האם "לאקומב לוסיאן" היווה נסיון מוקדם לתקוף את הנושאים?

האמת היא שבגירסאות הראשונות לתסריט של "לאקומב לוסיאן", עוד לפני שהתחלתי לעבוד עליו עם פאטריק מודיאנו, כבר היתה דמותו של ז'וזף, נער המטבח שנוקם בסביבתו ומלשין לנאצים. אבל עד מהירה הנחתי לעניין ואמרתיו לעצמי שעוד יבוא יום ואעשה סרט על נושא זה.

התסריט של "לאקומב" עבר דרך סבוכה: תחילה חשבתו שלוסיאן יהיה מכסיקאי. אחר כך ניסיתי למקם את העלילה בתוך מלחמת אלג'יר. לבסוף

להראות את התסריט, שנה קודם לכן, למממנים אפשריים, נעניתי על ידם בשלילה. "יצאת את צרפת לפני 10 שנים, בכל התקופה הזאת עשינו כאן סרטים על הכיבוש הנאצי, זה כבר לא מעניין איש". אבל אני הרגשתי שאני חייב לעשות את הסרט הזה בכל מקרה. ניגשתי לכתובת התסריט ולמרות זאת, ליוותה אותי התחושה שבעצם איש לא ירצה בתוצאה הסופית.

כידוע, מאז חלה תפנית חדשה. שנה קודם לכן היה רושם שבארבי לא יגיע אף פעם לכס המשפט ושהנוער הצרפתי, כמו הנוער האמריקאי, שקע באדישות פוליטית מוחלטת מאז 1968. ואז באו אירועי סוף 1986, הפגנות הסטודנטים בפאריס, ועודדו אותי מחדש. אולי בכל זאת ימצא הנוער שירצה להתמודד עם הנושא.

היהודים

הדמות של מר מאיר, היהודי במסעדה, דמות שמקורה בסבו של אחר מידידי שנאסר שעה ססעד במסעדה. בעיניו, כמי שהיה גיבור במלחמת העולם הראשונה וזכה לקבל אותות גבורה מידי המאראשאל פטן עצמו היה זה בלתי אפשרי שהמטרה של אותו המאראשאל תתייחס אליו כאל יהודון ותשלח אותו למחנות המוות. אבל זה בדיוק מה שקרה. הפעלתי את דמיוני יותר כשבנתי את מערכת היחסים בין שני הילדים.

יש מידה רבה של אלימות במערכת היחסים הקיימת בפנימיה.

צריך לזכור שמדובר בתקופה קשה. נכון לומר שבהשוואה ליחסים בין ילדים היום, היחסים באותם הזמנים היו נוקשים הרבה יותר. גם אם הייתי שייך לשכבה מוגנת של החברה. ידעתי מן הרגע הראשון שרציתי להכניס לתסריט אותם המשחקים האלימים האסורים היום בבתי הספר. בזמנו זאת הייתה מעין הצהרת גבריות. לרוגמא, מסעות הצופים ביער. למען האמת אפילו המתקתי קצת את הגלולה בכיוון הזה. מי שהיה אז מנהל הפנימיה היה שולח אותנו אחרי שעת העוצר לחפש אוצר דמיוני בלב יער פונטינבלו. זה היה טירוף. היינו כולנו מבוהלים והיתה בכך סכנה אמיתית; עד כדי כך שהורים מחו בסופו של דבר. הוא טען שאין דרך טובה יותר לעצב את האופי שלנו. חוץ מזה אני סבור שאלימות מעין זו קיימת בכל הפנימיות. יחסי כח בין ילדים הם כמעט נורמליים. אין פלא שמתייחסים לבונה כמו שמתייחסים אליו, הוא בסופו של דבר טיפוס חרש ושונה. ההבדל בין ז'וליאן והאחרים הוא שז'וליאן סקרן מספיק כדי לחפש את המסתתר מאחורי השוני.

עם זאת, אני מרוצה שניתן להבחין במימד זה של אלימות. כך אני זוכר את התקופה. היחסים היו כמעט דרוויניים. התחלקנו לשליטים ולגשליטים. אבל מה שנראה לי חשוב במיוחד בסרט זאת התערבות של עולם המבוגרים האלים הרבה יותר. אלימות שהיא אבסטרקטית ובלתי מובנת לילדים. כאשר ז'וליאן שואל את אחיו הגדול: "מה זה יהודי?" זאת שאלה קשה ביותר. אפילו ממשלת וישי התקשתה להגדיר את המושג "יהודי" כשנזקקה לו כדי להחליט את מי יגרשו למחנות ואת מי לא.

בהתחלה זה היה פשוט. גרשו את כל מי שלא נולד בצרפת. את כל הזרים. אחר כך...

כאשר החלטתי על תקופת הכיבוש נוצרתי באפיוורה ששמעתי בילדותי וצלמתי את הסרט כאיזור שבו גרתי אז, כאשר העלילה מבוססת, אכן, על דמות אמיתית: נער שהיה נושא להתעללות בילדותו ושיתף פעולה עם הגסטאפו כדי לזכות למעמד שנמנע ממנו בין בני עמו.

לגבי "להתראות ילדים" העניין פשוט יותר. סיפרתי דברים שחוויתי אישית. הפרטים הקרובים ביותר למציאות אלה הם המרכיבים הסוציולוגיים של הסרט. העובדה שכל התלמידים בפנימיה הזאת היו בנים של בורגנות אמידה, ושלמרות הקשיים של אותה התקופה — הור, הרעב, שהיו מנת חלקם של כל הצרפתים — היו הילדים האלה מוגנים יותר. או, למשל, הדמות של האם והערותיה בזמן הארוחה, על המנהיג הסוציאליסטי היהודי ליאון בלום שהיה שנוא על כל בני משפחתי. או